

Oideachas Saoránach, Sóisialta agus Polaitiúil



Snáithe 1: Cearta agus freagrachtaí

Dínit an duine – an bunús le cearta an duine

- 1.1** a phlé cad a chiallaíonn sé bheith daonna agus maireachtáil i bpobal le cearta agus le freagrachtaí
- 1.2** láithriú físe a chruthú chun suíomh a chur in iúl nuair nach léirítear meas ar an dínit dhaonna
- 1.3** míniú a thabhairt ar ordlathas éilimh an duine agus ar an gcaoi a mbaineann sé sin le cearta an duine
- 1.4** sonraí uimhriúla a aimsiú agus a léirmhíniú a thaispeánann leithdháileadh áitiúil agus domhanda acmhainní bunúsacha agus patrúin neamhionannais

Ionstraimí chearta an duine

- 1.5** scéalta a roinnt faoi dhaoine aonair nó faoi ghrúpaí a thugann inspioráid dóibh mar gheall ar a gcuid oibre ar son chearta an duine
- 1.6** amlíne a chruthú a rianaíonn cad as ar tháinig coincheap chearta an duine, a léiriú cúigear nó níos mó de phríomhdhátaí, imeachtaí, daoine agus cáipéisí
- 1.7** tuiscint a chur in iúl faoin tábhacht a bhaineann leis an DUCD, an CNAEL agus an CECD do chur chun cinn chearta an duine
- 1.8** samplaí a aithint de chearta sóisialta, cultúrtha, teanga, eacnamaíocha, saoránachta, creidimh, comhshaoil agus polaitiúla
- 1.9** peirspictíochtaí difriúla a shonrú i gcásanna ina bhfuil coimhlint shoiléir maidir le cearta nó sárú cearta
- 1.10** a léiriú go dtuigeann siad a bhfreagracht féin chun a gcuid cearta an duine féin agus cuid daoine eile a chur chun cinn agus a chosaint
- 1.11** machnamh a dhéanamh ar a bhfoghlaím leanúnach agus faoin mbrí a bhaineann siad aist



Snáithe 2: Saoránacht dhomhanda

Inbhuanaitheacht

- 2.1** a chur in iúl conas atá siad nasctha le agus spleách ar éiceachórais, daoine agus áiteanna i ngar agus i gcéin
- 2.2** meabhrú ar shainmhíneithe éagsúla ar an bhforbairt agus a sainmhíniú féin a cheapadh den fhorbairt inbhuanaithe
- 2.3** láithriú físe a chruthú de shonraí ina léiríonn siad a lorg éiceolaíoch
- 2.4** plé a dhéanamh ar straitéisí inbhuanaitheachta ar féidir le daoine aonair, pobail, gnóthais, an talmhaíocht agus rialtais a úsáid le haghaidh a thabhairt ar an athrú aeráide

Forbairt áitiúil agus dhomhanda

- 2.5** scrúdú a dhéanamh ar chásanna staidéir nó fianaisí pearsanta de chuid daoine atá ag fulaingt de bharr bochtaineachta nó neamhionannais i gcomhthéacsanna agus i dtíortha difriúla agus ar an gcaoi atá siad ag oibriú chun na deacrachtaí atá acu a sháru
- 2.6** tuairim eolach a chur in iúl faoi bhunchúiseanna na bochtaineachta, idir áitiúil agus dhomhanda
- 2.7** plé a dhéanamh le fianaise, ar na héifeachtaí dearfacha agus diúltacha le forbairt ina gceantar áitiúil féin

Athrú domhanda a chur i gcrích

- 2.8** duine amháin agus institiúid amháin a shainaithint a bhfuil cumhacht agus tionchar acu sa domhan inniu, mínigh ról na beirte acu
- 2.9** anailís a dhéanamh ar shaincheist nó ar dhúshlán domhanda amháin, faoi na ceanteidil seo a leanas: cúiseanna, iarmhairtí, tionchar ar shaol daoine agus réitigh fhéideartha
- 2.10** meastóireacht a dhéanamh faoin gcaoi ar féidir leo rannchur leis an bhfreagairt ar dhúshlán amháin atá os comhair an domhain san am i láthair
- 2.11** iniúchadh a dhéanamh ar fheachtas d'athrú i réimse na hinbhuanaitheachta agus measúnú a dhéanamh ar na cúiseanna nár éirigh leis an bhfeachtas sin
- 2.12** machnamh a dhéanamh ar a bhfoghlaím leanúnach agus faoin mbrí a bhaineann siad aist



Snáithe 3: An daonlathas a fhiosrú

Ciall an daonlathais

- 3.1** láithriú físe a chruthú de na gnáth-chomhthéacsanna agus institiúidí lena mbaineann siad, ag díriú ar na háiteanna ina bhfuil cumhacht agus tionchar acu
- 3.2** cur síos a dhéanamh ar phróisis chinnteoireachta agus ról ghrúpaí difriúla ina rang/scoil
- 3.3** cur síos a dhéanamh ar struchtúir dhaonlathacha don chinnteoireacht ar leibhéal rialtais áitiúil agus náisiúnta
- 3.4** an téarmaíocht chearta a úsáid chun cur síos a dhéanamh ar institiúidí, struchtúir, páirtithe polaitiúla agus ról na hÉireann agus na hEorpa
- 3.5** comparáid a dhéanamh idir dhá chóras rialtais nó níos mó, agus aird ar leith a dhíriú ar na bealaí ina n-idirghníomhaíonn an stát lena shaoránaigh, agus inar féidir le saoránaigh a stát a mhúnlú
- 3.6** láidreachtaí agus laigí an phróisis dhaonlathaigh a phlé

An dlí agus an saoránach

- 3.7** dlíthe a aithint a bhaineann go díreach lena saol féin
- 3.8** a mhíniú conas a dhéantar agus a chuirtear dlíthe i bhfeidhm, agus a fhabhraíonn siad le himeacht aimsire
- 3.9** ról agus ábharthacht cúirteanna áitiúla, náisiúnta agus idirnáisiúnta a mhíniú
- 3.10** na naoi bhforais a ainmniú faoina bhfuil idirdhealú mídhleathach i ndlí na hÉireann, agus samplaí a thabhairt
- 3.11** fiosrú a dhéanamh conas a d'úsáid daoine aonair nó grúpaí an dlí chun athruithe a dhéanamh sa tsochaí.

Ról na meán i sochaí dhaonlathach

- 3.12** taiscéaladh a dhéanamh ar ról na meán éagsúil le faisnéis agus nuacht a ghiniúint agus le measúnú a dhéanamh ar na buntáistí agus na mí-bhuntáistí le gach ceann acu
- 3.13** cásanna staidéir ar úsáid meán digiteach nó eile a scrúdú i gceann amháin acu seo: • gluaiseacht um cheartas sóisialta • toghchán nó reifreann polaitiúil • fiosrúchán coiriúil • gluaiseacht chomhshaoil
- 3.14** machnamh a dhéanamh ar a bhfoghlaím leanúnach agus faoin mbrí a bhaineann siad aist



Gníomhartha Samplacha faoi Shnáithe a hAon

- Maítear in Airteagal 12 de Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh go mbíonn ‘an ceart ag daoine óga chun a dtuairimí a chur in iúl agus éisteacht a fháil agus aird a thabhairt ó dhaoine fásta ar cheisteanna a théann i gcion orthu.’ Déan iniúchadh ar an gcaoi a dtacaíonn do scoil leis an éisteacht le daoine óga agus a rannpháirtíocht a thabhairt san áireamh sa chinnteoireacht faoi chúrsaí a théann i bhfeidhm orthu ar scoil agus comhroinn do thorthaí.
- Aithin ábhar imní faoi chearta an duine agus bí páirteach le duine aonair, le grúpa, le heagraíocht nó le feachtas éigin a dhíríonn ar an ábhar sin.
- Déan brú-stocaireacht le roinn rialtais faoi cheist maidir le cearta an duine ar ceist phearsanta agus/nó imní do dhaoine óga í.
- Déan suirbhé a dhearadh agus a stiúradh le fáil amach an méid atá ar eolas ag piaraí/baill teaghlaigh agus a shíleann siad faoi cheist éigin maidir le cearta an duine nó cearta an linbh. Comhroinn do thorthaí le rannpháirtithe an tsuirbhé agus le duine éigin ar féidir leo tionchar a fheidhmiú ar chúrsaí.
- Foilsigh alt, blog, vlog, podchraoladh (nó a macasamhail) maidir leis an gcaoi a chaitear le mionlach éigin in Éirinn, ina ndéantar tagairt d’ionstraim amháin nó níos mó maidir le cearta an duine agus/nó do reachtaíocht comhionannais, arb ábhartha don cheist iad.
- Eagraigh ceiliúradh le comóradh a dhéanamh ar Lá Idirnáisiúnta Chearta an Duine le daoine a chur ar an eolas faoin CNAACL, DUCD nó CECD; agus/nó, faoi eagraíochtaí a oibríonn i réimse chearta an duine in Éirinn.
- Déan taighde ar an tionchar le dúshlán domhanda amháin (cosúil le COVID-19, cailliúint na bithéagsúlachta, an t-athrú aeráide, an bhochtaineacht) ar chearta an duine do leanaí agus do dhaoine óga in Éirinn nó sa Domhan Theas.
- Eagraigh aoichainteoir(i) le labhairt leis an rang/scoil maidir le ceist éigin faoi chearta an duine/chearta an linbh ar ceist inspéise/ábhar imní é.



Gníomhartha Samplacha faoi Shnáithe a Dó

- Cruthaigh múrmhaisiú nó clár fógraí don “fholláine”, ar a n-aibhsítear an nasc idir folláine daoine agus folláine na cruinne.
- Eagraigh díospóireacht ranga maidir le saincheist éigin faoin bhforbairt áitiúil nó dhomhanda.
- Déan taighde ar chás-staidéir le fáil amach faoin gcaoi a bhfuil cúnaimh forbartha oifigiúil (CFO) na hÉireann ag dul i ngleic leis an mbochtaineacht agus le neamhionannais i dtíortha faoi leith.
- Scríobh litir nó ríomhphost chuig polaiteoirí nó chuig na meáin maidir le ceist áitiúil nó dhomhanda ar ábhar imní é.
- Déan tomhas ar thionchar iarrachtaí do ranga chun do thionchar ar ár gcruinne a laghdú thar thréimhse chomhaontaithe trí chomhlorg éiceolaíochta roimh an tionchar sin agus ina dhiaidh a ríomh.
- Fiosraigh úsáid na healaíne, na coiméide, na drámaíochta, na filíochta, an cheoil, na taispeána digití nó físeáin (nó a macasamhail) leis an gcaoi le haghaidh a thabhairt ar dhúshlán an athraithe aeráide a chur in iúl.
- Eagraigh tobshiopa babhtála faisin le héadaí a athchúrsáil agus le feasacht a spreagadh faoin tsiopadóireacht inbuanaithe.
- Tabhair cuireadh d’aoichainteoir(i) labhairt leis an rang/scoil maidir le ceist éigin faoin bhforbairt áitiúil nó dhomhanda ar ceist inspéise/ábhar imní í.
- Eagraigh cuairt ar eagraíocht nó pobal atá dírithe ar cheisteanna inbhuanaiteachta.
- Tacaigh le hobair eagraíochta neamhrialtasaí (ENR) atá ag obair le haghaidh a thabhairt ar neamhionannais áitiúla nó dhomhanda, trí thacaíocht a thabhairt dá n-iarrachtaí spreagtha feasachta, feachtasaíochta nó tiomsaithe airgid.



Gníomhartha Samplacha faoi Shnáithe a Trí

- Samhlaigh go bhfuil tú san iomaíocht do thoghchán, ceap suaitheantas agus póstaer toghchánaíochta a bheidh deartha chun vótálaithe ionchasacha a chur ar an eolas faoi do chuid tosaíochtaí agus tograí.
- Suirbhé a dhéanamh le smaointeoireacht scoláirí faoi na próisis chinnteoireachta i do scoil a fháil amach agus faoin gcaoi a d’fhéadfaí iad a fheabhsú agus na torthaí a chomhroinnt.
- Rannpháirt a ghlacadh sa chomhaireamh toghcháin trí úsáid an chórais vótála ionadaíochta cionmhaire. Cuir an córas ionadaíochta cionmhaire i gcomparáid le córas vótála amháin eile.
- Eagraigh bréagthoghchán nó bréagreifreann go comhthreomhar le toghchán/reifreann san fhíor-am agus cuir na torthaí i gcomparáid a chéile.
- Léirigh físeán gearr, beochan (nó a mhacasamhail) le míniú agus comparáid a thabhairt ar an dá chóras rialtais éagsúla.
- Glac páirt i ndíospóireacht faoin togra seo a leanas: ní theastaíonn an vóta ó dhaoine óga le cumhacht agus tionchar a fheidhmiú ar shaol ár linne.
- Dear cluiche nó grafaic faisnéise chun chuidiú le do chomhscoláirí tuiscint a fháil ar shaothair an Bhinse Comhionannais, na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine nó na Cúirte Coiriúla Idirnáisiúnta.
- Úsáid nó cruthaigh íomhánna (gan focail ar bith) leis na naoi bhforas a léiriú faoina dtoirmisctear an leithcheal mhídhleathach in Éirinn. [Tabhair faoi deara: urramaigh an cóipcheart]
- Déan iniúchadh ar an gcaoi a dtuairiscíonn na soláthraithe meán faoi cheist áitiúil, náisiúnta nó dhomhanda nó faoi ní éigin is ábhartha do do chúrsa OSSP.
- Cruthaigh treoir feasa do dhaoine a dteastaíonn uathu a bheith ina saoránaigh ghníomhacha ar líne, maille le gluais d’eochairthearmaí, próifílí de na hardáin mheán sóisialta ábhartha, agus cás-staidéir ar dhaoine aonair nó grúpaí a d’úsáid na hardáin sin le hathrú dearfach a chruthú inár saol.
- Déan iniúchadh ar úsáid meán sóisialta ag polaiteoir amháin nó níos mó.